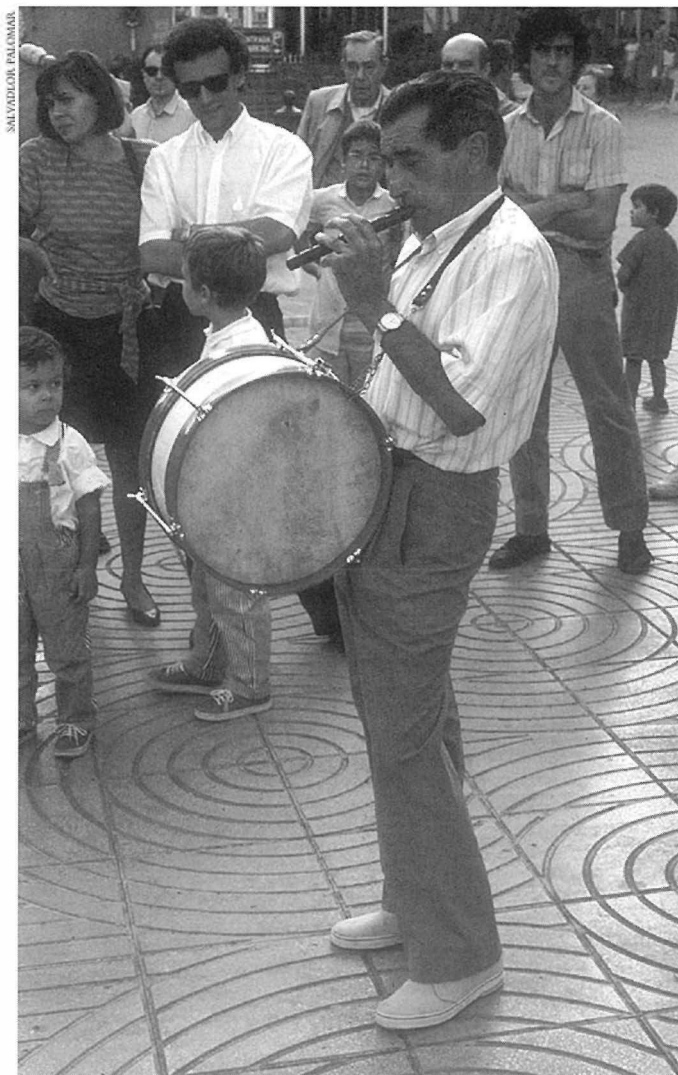

EL FLABIOLAIRE JOSEP VERDAGUER I PORTET, ROVIRETES

Xavier Roviró

El músic Josep Verdaguier i Portet va néixer a la comarca d'Osona, al mas Roviretes de Savassona (Tàrrer), el 19 de novembre de 1920. Pel fet d'haver nascut en aquest petit mas del cor de les Guillerries se l'ha identificat més pel sobrenom *Roviretes* que pel seu propi nom: tothom el coneixia com *Roviretes* o *Pep Roviretes*. La mare, Maria Portet i Bosc, era filla de la Riba de Sau. El pare, Pere Verdaguier i Mumany, fill de les Roviretes, feia de pagès i anava

al bosc «a la feixina», a fer feixes de llenya per als flequers i els pastissers.

Des de ben jove va començar a treballar al bosc com el seu pare, i anava a estudi els vespres. El treball de bosc li agradava molt; ell sempre deia que la feina d'anar a bosc era «viciosa». Durant anys va treballar per a molts amos que feien feines sempre relacionades amb la fusta i el bosc. Més tard, just després de casat, ja treballava per a ell com a rematant: compra-

va la fusta dreta al propietari i la venia tallada, pelada i neta al comprador. Els seus primers treballs importants en aquesta feina varen ser a Saragossa, Tudela i Setcases. A partir de la feina que féu a Setcases, durant molts anys va anar a subhasta dels terrenys comunals d'aquest sector dels Pirineus (Campelles, Queralbs, Pardines), ja amb força gent treballant per a ell. Es va guanyar bastant bé la vida fent el què més li agradava: estar al bosc.

Es va casar el 1952 amb Antònia Casadevall i va anar a viure a Folgueroles. En aquest poble va mantenir una vida social intensa, participant en moltes de les activitats que s'organitzaven. Se'l va conèixer per les seves tres grans passions: la música, la caça i el bosc.

La passió pel flabiol li ve de ben petit, quan veia tocar el flabiol al seu pare, que el tocava força bé i de nord, com ell. Però el pare *Roviretes* mai no va destacar com a flabiolaire de renom; solia tocar a casa, sobretot els diumenges, o als boscos dels voltants sense sortir de l'àmbit domèstic. Ho feia amb dues mans i sense portar el ritme amb el tambor. Alguna vegada, poques, havia tocat en algun sarrau, però sense deixar de ser una anècdota. També havia vist tocar el flabiol a altres persones de les Guillerries, però qui més el va influir fou el conegut Ventura Gili, en Ventura de Viladrau, el flabiolaire de més anomenada de tota la contrada. Ventura s'hostatjava sovint a les Roviretes per la gran amistat que tenia amb el seu pare. Aquesta amistat venia de les grans aptituds que tenia com a

39

corrandista i formaven una bona parella amb en Ventura com a músic.

Josep s'hi afecionà de ben jove i provà de tocar el flabiol pel bosc amb una llauna fent de bombo. Veient les facilitats que demostrava, Ventura l'animà i li donà alguna petita «llició» —sembla que foren algunes indicacions per tal de millorar la tècnica—. Però sobretot n'aprengué imitant i provant-ho. Va mantenir sempre, ja des de petit, una bona memòria musical i recordava qualsevol ball només de sentir-lo tocar o cantar un parell de vegades. Davant la tossuderia diària i el bon so que treia de l'instrument, el seu pare li va regalar un flabiol quan tenia vuit anys, i poc temps més tard es va comprar el timbal. Ens va comentar, però, que no sabia ben bé del cert si el flabiol ja provenia de l'avi, a qui ell no havia conegut mai, o li havia comprat el seu pare. Recordava vagament que el flabiol li semblava que era refet de dos de diferents, el bec era d'un i el cos, d'un altre. Fos com fos, aquest flabiol que va tenir des dels vuit anys, i que conservà fins a la mort, era de fusta de ginjoler i tenia un so molt especial. El va mantenir sempre en molt bon estat. Es passava més hores al flabiol que no pas a la feina.

Als quinze anys, Ventura el tornà a escoltar i li va dir que ja podia sortir a tocar balls tot sol. Ho feu per primera vegada el tercer diumenge de setembre de 1935, a la Mare de Déu del Coll (Osor), ja que Ventura no hi podia anar. D'aquí li començaren a sortir lloguers per a gairebé totes les festes i va entrar a la roda: en una festa el llogaven per a una altra. Així va recórrer tots els pobles, llogarrets, nuclis i parròquies de les Guillerries, tocant, sense deixar escapar cap festa, de manera continuada fins a començaments de 1937, que va marxar a la guerra. Foren dos anys molt intensos com a músic de ball. Ja guanyava més com a músic que no pas amb la feina al bosc. Entre la guerra i el servei militar, és fora fins pràctica-

ment el 1945. En aquesta època només va tocar en alguns permisos per fer quatre calerons. Durant aquest any —1945— va anar quatre o cinc mesos a solfeig a Vilanova de Sau, però ho va haver de deixar per la feina i ja era massa gran, segons ell, per seguir estudis de música.

Aquest mateix any reprèn l'activitat constant com a flabiolaire per amenitzar els balls i altres festes populars de tot el sector guillenc. Després de casar-se, continua amb les seves actuacions, però cada vegada són menys i més espaiades. Anava molt a treballar a fora i, a més, durant aquells anys «això del flabiol no es portava gaire». Va ser aproximadament cap el 1960 que gairebé va deixar de tocar, i fins i tot es va vendre el tambor. Només en alguna ocasió molt especial, i a nivell particular, continuava fent-lo sonar. Mai però es va desfer del flabiol, que el va tenir sempre en molta estima.

Folgueroles sempre va ser per a ell el seu poble, s'hi trobava molt bé i col·laborava sempre que se'l demanava, essent molt apreciat per tothom. Fora de la participació constant en les festes del poble, especialment les Caramelles, en què sempre va formar-ne part, i en alguna trobada d'amics, es passà una vintena d'anys sense tocar en cap ball de festa major ni en cap espectacle.

Ho reprèn el 1982 a prec dels organitzadors de trobades de músics tradicionals, que van saber de la seva existència a partir d'un treball del Grup de Recerca Folk-lòrica d'Osona publicat en una revista de l'àmbit de la música tradicional i popular. A partir d'aquest article, *Roviretes* va iniciar una segona època d'activitat, primer molt esporàdica i progressivament creixent. Assegurava que mai s'hagués pensat tornar a tocar tant el flabiol com ho va fer els últims anys.

En la primera època, *Roviretes* era un dels pocs músics que encara servia només en una zona concreta i limitada, complint amb les festes col·lectives. Era requerit per

acompanyar els gegants de Vic i de Manlleu, com a músic de les danses i ballets de Folgueroles, i molt especialment per tocar als balls de festa. El repertori de la música dels balls seguia les modes que arribaven de ciutat, amb les adaptacions necessàries a l'instrument i amb la memòria que quedava d'estrats anteriors. Però amb el desenvolupament econòmic dels seixanta, canvien els hàbits de la gent i la zona en què actuava *Roviretes* es despoblà i es transformà ràpidament. Els gustos musicals del públic també es renovaren de pressa i les orquestres de ball —que en aquell moment van prendre el nom de conjunt— van eixamplar la seva hegemonia a les zones més rurals tot escombrant el músic individual. En aquest moment, *Roviretes* va deixar de tocar en públic i d'incorporar repertori.

Quan va reprendre el flabiol, el repertori va ser substancialment igual al de la primera etapa, però s'adonà de seguida que el públic era diferent i que la funció de la seva música també. Ara era més ben valorat i el camp geogràfic i social, molt més ampli. La seva música prenia nous significats més enllà de la funcionalitat del ball i, sobretot, se l'escoltaven com una referència al passat. En la segona etapa sortia regularment a la premsa, a la ràdio i a la televisió, era objecte d'estudis diversos relacionats amb la música tradicional i se li feren moltes entrevistes i reportatges. Durant l'última dècada era convidat a totes les trobades i manifestacions de música popular i tradicional que s'organitzaven arreu, no parava d'anar d'un lloc a l'altre, a totes elles era molt ben rebut i la seva presència com a músic i com a persona era molt valorada. Les actuacions eren anunciades i se'n feien cròniques posteriors del tot elogioses envers la persona i el fet de tocar precisament el flabiol. Va arribar a ser molt conegut a dins i a fora de Catalunya. Va enregistrar un disc, que sortí al mercat el 1987 amb el títol *Ball de flabiol*, així com també col·laborà en molts d'altres

SO-6
SONORITZACIONS

Telefon 93.674.23.24

LUTHIER
XAVIER RUIZ

Constructor i restaurador de
Violins, Violes, Violoncels,
Contrabaixos, Arquets, Guitarres i Llaüts

C/ Andreu Tuyet Santamaria, 21 (xamfrà)
17003 GIRONA (MONTILIVI) - Tel. 21 52 97

enregistraments que es varen anar editant (10 anys d'Arbúcies, 2 volums de la Fonoteca de la Generalitat, diversos volums de *Tradicionàrius*, *Solc*, *Roviretes i Peret Blanch*).

Li feren molts homenatges públics i li lliuraren moltes distincions, guardades en una vitrina al menjador de casa seva. El ple del mes de juliol de 1992 de l'Ajuntament de Folgueroles va aprovar per unanimitat posar el nom de plaça d'en Roviretes (Josep Verdaguer i Portet) a un nou espai urbà. El dia de Sant Jordi de 1995 se li va retre l'últim homenatge en vida amb la inauguració de la plaça.

Diversos compositors varen escriure peces dedicades a ell: la sardana *El flabiolaire Roviretes*, el valset *El vals d'en Roviretes* i la marxa *Roviretes show*.

Posseïa un domini excel·lent dels dos instruments que tocava: el flabiol, amb la mà esquerra, portant la melodia de la peça, i el tambor, amb la mà dreta, portant el ritme i acompanyant el flabiol. Tothom li reconegué una gran vàlua com a instrumentista. Tocava el flabiol sec o de pastor, de dues peces, cap-de-bec, que és de fusta de ginjoler, un flabiol de gran sonoritat amb un to brillant, afinat mig to més alt que els altres. Aquest flabiol és un exemplar curiós, amb un sol bordó a baix del cap i la cama llisa. Al tros que fa de cap, encara s'hi poden llegir, pirogravades, les lletres «Reig», i

correspon a una de les mostres de flabiols d'una peça. El tocava amb el dit gros i el petit tapant els dos forats posteriors del flabiol, i els altres tres, la part anterior. Quedaven sempre dos forats sense dit al capdavant de la part anterior i un a la part posterior. Ens va dir que aquests forats els feien servir els que tocaven amb les dues mans. Tenia al costum de mullar el bec del flabiol i, a vegades, els dits abans de tocar. Quan interpretava una peça, solia fer-hi «adornos» per fer-la més bonica. Aquestes variacions i habilitats les aconseguia picant amb la llengua o amb els dits, deia que «tiquejava» el flabiol com Ventura de Viladrau. Al flabiol gairebé sempre l'anomenava flubiol.

El tambor que feia servir era gros, al voltant dels quaranta centímetres de diàmetre. Tenia pell a les dues bandes, una era per picar-hi el ritme i a l'altra, hi havia dues o tres cordes tensades, o bordons, que feien de redoble. *Roviretes* anomenava el tambor amb diversos noms: timbal, tabal, bombo o redoblant. La maneta era força llarga i de boix.

Era considerat com un dels millors flabiolaires que havien existit. A més d'un gran domini dels instruments que tocava, amb els quals aconseguia una sonoritat i un ritme com molt pocs, posseïa una excel·lent memòria i era capaç de tocar una melodia només d'haver-la sentit un cop, i se'n recordava per sempre més. Tenia

un llistat d'uns dos-cents títols de peces, que interpretava sense dubtar-ne gens. A més d'aquest ampli repertori i de l'excel·lent tècnica tenia el do de saber estar a l'escenari. La seva petita figura tocant el insignificant instrument omplia el gran buit d'un ampli escenari. Sabia fer el comentari adient i tocar la peça més escaient. Era tot un artista.

Durant el 1995 va anar fent actuacions arreu, sempre que la seva salut li permetia. Cada cop, però, eren menys les sortides que realitzava i més les estades al llit per refer-se. El 22 d'agost d'aquell mateix any va ser ingressat a la clínica pel seu mal estat general, fins que el dia 9 de setembre, a quarts de tres de la tarda, va morir a l'Aliança de Vic després d'una llarga malaltia.